



Linnéuniversitetet

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete

Ett ”gott föräldraskap”

En kvalitativ studie om socialsekreterares syn på föräldraskap och hur de hanterar sitt handlingsutrymme i barnavårdsutredningar.



Författare: Tove Bondesson &
Caroline Sir
Handledare: Peter Hultgren
Examinator: Kristina Gustafsson
Termin: HT 2013
Kurskod: 2SA46E

Abstract

Authors: Caroline Sir and Tove Bondesson

Title: Good Parenting - A qualitative study about social welfare secretaries' notion of good parenting and how they manage their room for action

Supervisor: Peter Hultgren

Assessor: Kristina Gustafsson

The aim of this study was to get a greater comprehension of social welfare secretaries' notion of "good parenting" and furthermore how this is expressed in evaluations of investigations regarding care of children. The empirics in this qualitative study were collected with the help of a vignette containing relevant questions. Moreover interview questions were answered at seven occasions. The interviewees were social welfare secretaries that worked with evaluations of care of children. The theoretical approach in the study was Yeheskel Hasenfels theory on human service organizations along with grassroots bureaucracy that Roine Johansson's translated and interpreted based on Michael Lipsky's theory on street-level- bureaucracy. The result showed that good parenting according to social welfare secretaries is based on moral values that are reflected in society. In regards to how social welfare secretaries manage their room for action it is done differently in the context of freedom and limitations of the work involved.

Keywords: Children's care, room for action, parenting, evaluation

Nyckelord: Barnvårdsutredningar, handlingsutrymme, föräldraskap, bedömningar.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
Inledning	3
Problemformulering	4
Syfte	5
Frågeställningar	5
Forskningsöversikt	6
Syn på föräldraskap	6
Socialsekreterares handlingsutrymme	8
Teori	9
Människobehandlande organisationer	9
Gräsrotsbyråkrati	10
Metod	12
Kvalitativa intervjuer och vinjettstudie	12
Urval	14
Tillvägagångssätt	15
Trovärdighet	16
Etiska överväganden	17
Resultat	18
Utredning av föräldraskapet	19
”Det goda föräldraskapet” - socialsekreterarnas definition	21
Mödrar och fäder	22
Bedömning av föräldraskap	23
Styrning	25
Sammanfattning	26
Diskussion	28
Källförteckning	29
Bilagor	31
Bilaga 1	31
Bilaga 2	32
Bilaga 3	33

Inledning

Den sociala barnvården i Sverige och de lagar som styr verksamheten har genom historien förändrats över tid. De första barnvårdslagarna genomsyrades av tanken om att de sociala myndigheterna bäst kunde bedöma vem eller vilka som kunde ge sina barn en god och social utveckling. De första lagarna riktades till vanartiga och försummade barn, fosterbarn, men senare också utomäktenskapliga barn. Detta låg till grund för dagens sociala barnvård. I takt med att den allmänna uppfattningen om barn och familj har förändrats har såväl barnvården som lagar omformats. Förändringarna har ägt rum i samband med utformningen av teoretisk och empirisk kunskap om barns behov och utveckling (Höjer, 2012; Andresen et al. 2011).

Den svenska statens intresse för kontroll och styrning av familjer har i Sverige bidragit till bildandet av välfärdsstaten. Kontrollen och styrningen kan härledas till föreställningar om familjen, vilka återfinns i regelverken. Det har lett till att statens ståndpunkt gentemot familjerna sedermera blev ett erkänt offentligt ansvar i och med välfärdsstaten. Detta kännetecknas av det fokus som riktades särskilt mot barns uppväxtvillkor då barnet blev ett kollektivt intresse i samhället. Det stora intresset för barn motiverades med att de ansågs vara framtidens bärare och skulle komma att förändra samhället. De barn som stod i centrum för debatten var främst barn som befann sig i de undre samhällsskikten, med andra ord de barn som saknade materiella resurser. (Höjer, 2012; Andresen et al. 2011).

I utformningen av lagar och den sociala barnvården har de professionella också haft en framträdande roll. Det har tagit sig uttryck i att de yrkesverksamma definierar vad som är ett problem eller inte. Vidare har det också inneburit att den sociala barnvården fått ett betydande professionellt språk i såväl lagstiftning som utredningar, vilket lett till en byråkratisk praktik. Det har i sin tur medfört viss maktutövning i den meningen att familjers problem beskrivs och definieras i professionens termer. De yrkesverksamma utsätts också för svårigheten att hantera den balans mellan hjälp och kontroll som kännetecknar barnvården. De ska bedriva ett professionellt arbete med barn och deras föräldrar, parallellt med genomförande av formella utredningssituationer och beslut (Höjer, 2012).

Socialsekreterares arbete omfattas av olika arbetsuppgifter som ställer krav på att kunna planera och sköta administrativ verksamhet, samtidigt som arbete med människor ska bedrivas. Det handlar om att i viss mån kontrollera, men också skapa förutsättningar för

människor i samhället. Socialsekreteraren som representant för sin organisation är den som står i direkt förhållande till den individ som söker hjälp och stöd. Inom organisationens ramar har socialsekreterare tilldelats ett handlingsutrymme för att kunna tillgodose den enskilde individens behov (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008).

Socialsekreterarens uppgift är att utifrån sitt handlingsutrymme sammanfoga klientens behov med organisationens uppdrag för att arbetet ska uppfattas riktigt av båda parter. Utrymmet är format utifrån organisatoriska rutiner, professionella tolkningar och traditioner. Det är också påverkat av interaktionen mellan socialsekreterare och klient likväl som individuella faktorer hos parterna (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008). I Socialtjänstlagen (SoL) 5 kap. 1§ framgår att Socialnämnden bland annat ska verka för att barn och unga växer upp under goda och trygga förhållanden. I Socialtjänstens barnavårdsutredningar utreder således socialsekreterare huruvida föräldrar är lämpliga vårdnadshavare.

Problemformulering

Socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar tillåts utifrån sitt handlingsutrymme att göra egna bedömningar och ta ställning till klientens behov och krav. Handlingsutrymmet ger alltså socialsekreterare möjlighet att anpassa sitt arbete utifrån den familj de möter. Socialsekreterarna har en position och ett handlingsutrymme som kan förstås utifrån Michael Lipskys teori om ”street-level-bureaucracy” som är översatt till *gräsrotsbyråkrati* (Johansson 2007; Lipsky 2010). Socialsekreterarnas arbete sker inom ramen för vad som kallas *människobehandlande organisation*. Inom denna typ av organisation är syftet att förändra råmaterialet, det vill säga, klienterna till önskvärt resultat. Arbetet bedrivs och genomsyras av moraliska värderingar, vilka kan komma att spela in i de bedömningar av föräldraskapet som socialsekreterare gör i arbetet med barnavårdsutredningar (Hasenfeld, 2010).

Uppfattningen om vad det innebär att vara en ”god förälder” förändras över tid och skiljer sig i generationer och kulturer (Nordenfors 2012). I Sverige har tankar om att erbjuda föräldrautbildningar främst till nyblivna föräldrar funnits sedan lång tid tillbaka. I slutet av 1970-talet fattade riksdagen beslut om att införa allmän föräldrautbildning som skulle innehålla råd och information om barn och deras utveckling. Föräldrautbildningen kan sedermera ses som ett uttryck för den svenska statens strävan efter att forma och förmedla vad som är ”rätt” och ”fel” i ett föräldraskap (Wissö, 2012). Enligt lag (FB 6:1) har barn rätt till

trygghet och god omsorg för en gynnsam utveckling. Dock lämnar inte lagstiftning någon entydig definition av begreppet eller anvisning om hur bedömningen ska göras. Det lämnar därför utrymme för socialsekreterarna att ge begreppet olika innebörder men också tolka vad lagen säger.

I en forskningsöversikt visar Gunilla Petersson (2006) att socialtjänsten i barnavårdsutredningar ställer olika krav på mödrar och fäder. Det finns alltså föreställningar om hur föräldrar ska vara, vilket bland annat är beroende på det kön föräldern har. Socialsekreterare nyttjar även sitt handlingsutrymme olika, vilket bidrar till individuella bedömningar. Lisa Skogens (2005) tar upp att socialsekreterare gör olika bedömningar beroende på deras personliga faktorer så som yrkeserfarenhet, utbildning, kön och ålder.

I socialtjänstens barnavårdsutredningar utreder socialsekreterare huruvida föräldrarna är lämpliga vårdnadshavare. I denna uppsats kommer fokus att ligga på socialsekreterarna vilka ur ett samhällsperspektiv har främsta uppgiften att bedöma vem som är en ”god förälder”. Höjer (2012:88) menar att den sociala barnavården präglas av föreställningar om vad ett gott föräldraskap är, vilket blir avgörande för bedömningar av föräldrars omsorgsförmåga. Hur speglar sig detta i bedömningarna av föräldraskap? Vilka föreställningar är ”viktigast” i bedömningen av föräldrar? Vad anses vara ”good enough” när föräldraskapet bedöms och utreds? Forskning visar alltså att det å ena sidan finns samhällets vedertagna föreställningar om det goda föräldraskapet och å andra sidan att socialsekreterarna har ett handlingsutrymme att själva forma och ge innebörder till vad som betraktas vara ett ”gott föräldraskap. Det är därför värdefullt att studera socialsekreterarnas tillämpning av lag och uppfattning om det goda föräldraskapet och hur det påverkar bedömningarna.

Syfte

Syftet med denna studie är att förstå socialsekreterares uppfattning om det ”goda föräldraskapet” och hur det tar sig uttryck i bedömningarna vid barnavårdsutredningar.

Frågeställningar

- Vilka innebörder ger socialsekreterare det ”goda föräldraskapet” i barnavårdsutredningar?
- Hur hanterar socialsekreterare sitt handlingsutrymme i bedömningen av det ”goda föräldraskapet” i barnavårdsutredningar?

Forskningsöversikt

I det följande presenteras andra studier och undersökningar som är uppdelade i två olika teman - *syn på föräldraskap* och *socialsekreterares handlingsutrymme*. Dessa två teman har varit centrala i sökandet av vetenskapliga texter då de fört oss närmare det vi vill undersöka i vår studie. Vi har använt oss av olika databaser så som SwePub, Social Services Abstracts och OneSearch för att få fram nedanstående forskning. De sökord som varit i fokus är; socialtjänst, handlingsutrymme, social barnavård, utredningar och socialsekreterare, vilka även har kombinerats på olika sätt. Vi har på detta sätt fått fram vetenskapliga texter som är av relevans för vår studie och som vi kan använda i vår analys. Forskningen i det första temat berör olika aspekter som speglar uppfattningen om ett ”gott föräldraskap”. Temat utgår främst från socialsekreterares syn, men även utifrån föräldrars egna uppfattningar. Det andra temat riktas fokus mot socialsekreterares handlingsutrymme. Här beskrivs olika faktorer som påverkar socialsekreterares bedömningar, men också hur de hanterar sitt handlingsutrymme och vilka svårigheter som uppstår i och med detta.

Syn på föräldraskap

Det finns olika sätt att bedöma föräldraskap och vad som är tillräckligt ”bra”. I artikeln *The social work assessment of parenting: An exploration* redogör Johanna Woodcock (2003) för socialsekreterares syn på föräldraskap. Hon menar att det finns fyra olika aspekter som socialsekreterarna fokuserar på när de bedömer vad som är lämpligt beteende hos föräldrar. Det är dessa aspekter som ligger till grund för vad socialsekreterarna i studien anser vara ”good enough”. En första aspekt som Woodcock tar upp är att föräldrar förväntas skydda sina barn. I detta avseende riktas främst fokus på om föräldrars handlingar är våldsamma eller inte, snarare än att titta på om föräldrarna har ett ”gott föräldraskap”. I nästa aspekt beskrivs att föräldrar enligt socialsekreterarna ska ha en medvetenhet kring sina barns utveckling och vad som är lämpligt för barnens ålder och mognad. Socialsekreterarna menar att det finns föräldrar som kan utsätta sina barn för fara trots att de har goda intentioner. En tredje aspekt är att undersöka föräldrars förmåga att kunna ge sina barn rutiner och struktur i vardagen. Till sist tar Woodcock upp att socialsekreterarna lyfter fram betydelsen av att föräldrar ska vara kärleksfulla gentemot sina barn, men också finnas till känslomässigt.

Disa Bergnéhr (2010) har också forskat om föreställningar kring föräldraskap men ur föräldrars egna perspektiv. I studien *En bra förälder* tar Bergnéhr upp föräldrars

föreställningar om den ”goda” och ”misslyckade” föräldern. Hon menar att det finns ett föräldraskapsideal och att unga föräldrar idag är måna om sina egna behov och intressen. I artikeln lyfts det fram att det finns föräldrar som å ena sidan beskrivs som okunniga och för upptagna av sina egna intressen och å andra sidan att det finns en grupp föräldrar som är för engagerade i sina barn. Det framkommer också i artikeln att föräldrarna har olika uppfattningar om vad ett barn behöver och vad ett ”gott föräldraskap” innebär. Föräldrarna i studien resonerar kring att det är viktigt att de lever i en stabil relation med sin partner då det kan påverka barnen negativt om föräldrarnas relation är konfliktfylld. Barn till föräldrar som är allt för engagerade kan påverkas negativt genom att barnen känner sig pressade och mår dåligt. Det centrala är huruvida föräldrar misslyckas i sitt uppdrag i att vara en tillräckligt ”god förälder”.

När det kommer till föräldrars omsorgsförmåga och synen på föräldraskap kan det även diskuteras utifrån kön. Gunilla Petersson (2006) har studerat socialsekreterares föreställningar om mödrar och fäder. Hon lyfter fram att det görs skillnader vid bedömningar av mödrars och faders omsorgsförmåga, vilket innebär att socialtjänsten ställer olika krav på mödrars och faders föräldraskap. Detta blir tydligt i dokumentationen där socialsekreterarna skriver på olika sätt beroende på om det dokumenteras om modern eller fadern. Petersson har kommit fram till att det finns en föreställning om att det är modern i första hand som ska ta hand om barnen. Fadern betraktas inte vara lika viktig vad gäller omsorg i relation till barnen och anses inte ha samma ansvar gentemot familjen. Detta sker trots att vi i Sverige har en familjepolitik som strävar efter jämlikhet mellan könen. Även Francesca Östberg (2010) diskuterar professionens föreställningar om föräldraskap i relation till kön. Hon menar att det finns en traditionell föreställning om att kvinnor har det största omsorgsansvaret. I barnavårdsutredningar har därför modern annan fokus när det gäller omsorg för barn. När fäder utsätter sina barn för fara ställer socialsekreterare omedvetna krav på att modern ska skydda och se till barnets bästa. Om det istället är modern som utsätter barnet för illa behandling läggs fokus på att arbeta på relationen mellan modern och barnet. Fadern blir inte ett alternativ för att kunna se till barnets bästa. Det finns därmed studier som visar att det finns en syn om ett delat föräldraskap där tydliga könsroller går att skönjas.

Utifrån ovanstående redovisad forskning kan vi se att grundtanken om vad som är ett ”gott föräldraskap” ligger i barnets bästa. De professionella har sin syn om vad som är ett ”gott föräldraskap” och har ett annat perspektiv än föräldrarna själva. Socialsekreterare måste

förhålla sig till lagstiftning och riktlinjer som bland annat påverkar hur de ser på föräldraskapet. Föräldrar lägger innebörden av begreppet på en annan nivå. Föräldrars syn är personlig och skiljer sig från individ till individ, vilket den professionella synen inte är då den följer vissa ramar. Den enskilda privata åsikten eller synen får därför ”läggas åt sidan”. Tidigare forskning tar också upp föräldrars omsorgsförmåga utifrån de biologiska könen och hur det skildras i socialsekreterarnas utredningar.

Socialsekreterares handlingsutrymme

I inledningen beskrivs socialsekreterares arbete utifrån de handlingsmöjligheter som de har i förhållande till organisationens ramar. Det finns dock olika faktorer som påverkar socialsekreterares handlingsutrymme. Flera studier lyfter fram att socialsekreterare kan göra olika bedömningar bland annat beroende på yrkeserfarenhet, utbildning, kön och ålder. Detta innebär att socialsekreterare hanterar ärenden på olika sätt. Det kan även vara yttre faktorer så som det omgivande samhällets etik och moral som präglar socialsekreterarna i deras bedömningar (Skogens, 2005; Wendt et al. 2011). Wendt et al. (2011) menar att socialsekreterarens arbete påverkas dels av individuella erfarenheter och värderingar, och dels av professionella kunskaper så som utbildning och yrkeserfarenheter.

Socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar måste i sitt uppdrag ta hänsyn till lagstiftningens motstridiga mål men också organisationens förväntningar, politiska beslut på riks- och lokal nivå. I avhandlingen *Bedömningar och beslut – Från anmälan till insats i den sociala barnavården* presenterar Francesca Östberg ett resultat som är särskilt intressant för den här uppsatsen gällande organisationens påverkan på handlingsutrymme. Hon menar att organisationens ramar, hur problem och klienter kategoriseras samt vilken relation de professionella har till klienten har större inverkan än organisationens regler på socialsekreterares handlingsutrymme. Vidare menar Östberg att socialsekreterarna tolkar reglerna och uppdraget olika, vilket innebär att de hanterar styrningen på olika sätt. Detta hänger samman med socialsekreterares möjligheter att handla i barnavårdsutredningar (Östberg, 2010).

En annan utgångspunkt har Corey Shdaimah (2010), som studerat hur socialsekreterare förhåller sig till lagar och organisationens riktlinjer i barnavårdsärenden. Socialsekreterarna känner sig tvingade att fatta beslut som går emot deras kunskap utifrån tidigare erfarenheter. Flera socialsekreterare i studien menar att det är bättre att arbeta med familjen och föräldrarna

för att barn ska vara kvar i sina familjer, istället för att separeras från sina föräldrar. Detta med anledning av att socialsekreterarna anser att det i ursprungsfamiljen finns en form av fundamental kärlek gentemot barnen och ett skydd som en fosterfamilj inte kan ge.

Tidigare forskning tar upp olika faktorer som kan påverka socialsekreterarna i deras myndighetsutövning utifrån det handlingsutrymme de besitter. Det är bland annat socialsekreterarens personliga referensramar, men också hur de hanterar sitt handlingsutrymme utifrån organisationens ramar och riktlinjer.

Teori

Här presenteras den teori som vi har använt oss av vid analysen av vårt empiriska material. Socialsekreterarna är högst centrala i vårt arbete och arbetar inom vad som utifrån nyinstitutionell organisationsteori benämns *människobehandlande organisation*. Det är av den anledning högst relevant att lyfta fram Yeheksel Hasenfelds teori kopplat till ämnet. Till analysen har vi även slutit oss till Roine Johanssons *gräsrotsbyråkrati*, vilken är en översättning och vidare tolkning av Mikael Lipskys teori om ”street-level-bureaucracy”.

Människobehandlande organisationer

Under allas vår livstid kommer vi att vid något tillfälle komma i kontakt med vad Yeheksel Hasenfeld (2010:9) benämner ”människobehandlande organisationer”. Det är de organisationer där man i huvudsak och på olika sätt arbetar med människor, för trygghet och välfärd. Exempel på vad som går under benämningen människobehandlande organisation är sjukhus, skolor eller socialkontor.

I synnerhet utmärkande för en människobehandlande organisation är att dess arbetsmaterial är människor. Hasenfeld (2010) menar att människor är ”rå-materialet” vilka organisationen har till syfte att förändra och omforma till önskat resultat. De arbetande inom organisationen ges rätt att omvandla person till klient och det är denna förändringsprocess som skiljer människobehandlande organisationer från andra byråkratier. Individerna kategoriseras och förväntas anta sin nytillskrivna roll som klient eller patient. Människor ses inte som passiva objekt, men de som inte accepterar organisationens krav kan sedermera kylas ut. Att arbeta med människor, menar Hasenfeld (2010) är ett moraliskt arbete eftersom det genomsyras och drivs av moraliska värderingar som förmedlas via lagstiftning, regler men också genom tjänstemännen. Det är moraliska motiv som påverkar de beslut som fattas inom

organisationen, och motiverar de faktiska tjänster som kunderna erhåller. Att uppfattas som förtjänt av hjälp kan innebära skillnaden mellan att få hjälp direkt eller att slussas in i en byråkratisk härva. De underliggande moraliska antaganden som ligger till grund för många beslut maskeras av facktermer och byråkratiskt språkbruk. Alla beslut vilar på ett material av praxis och symboliska konstruktioner som utgör dess organiserande principer. Dessa är tillgängliga för organisationer och individer att utarbeta.

Såväl kulturen som arbetet i organisationen grundar sig på moraliska värderingar som skapats i samhället, vilket är mycket föränderligt. Bland annat har en ökad etnisk heterogenitet, en äldre befolkning och ett mer jämställt samhälle förändrat moraliska normer och värderingar. Människobehandlande organisationer är beroende av samhällets moraliska värderingar för att upprätthålla legitimitet. Samtidigt som värderingar i samhället förändras så måste även organisationen förändras och anta nya moraliska synsätt. Ett exempel Hasenfeld (2010) tar upp är att homosexuella inte tidigare har ansetts vara lämpliga fosterföräldrar, men nu skulle en sådan åsikt inte accepteras i ett myndighetsbeslut.

Vidare menar Hasenfeld (2010) att ett ytterligare kännetecken för en människobehandlande organisation är att legitimitetskriser uppstår cykliskt. Man upprättar en arbetsrutin för ett ursprungligt problem. Rutinerna arbetas in och blir mekaniska. Men allt eftersom samhället förändras så ändras problemets ursprungliga karaktär och rutinerna är inte längre verksamma. Organisationen tvingas då att förnya sitt moraliska koncept. Men efter en viss tid kommer även det konceptet att ifrågasättas och det uppstår oundvikligen en ny kris. Det finns med andra ord en dialektisk förändringsprocess där moralisk anpassning och eftersläpning successivt förändrar organisationens praxis och rutiner. Människobehandlande organisationer använder sig av olika beprövade och socialt accepterade metoder för att bemöta och behandla individer i behov av hjälp. Dessa metoder måste vara godkända även av andra aktörer såsom tillsynsmyndigheter och andra människobehandlande organisationer.

Gräsrotsbyråkrati

Gräsrotsbyråkrati är en formulering som översatts från den amerikanske statsvetaren Michael Lipskys uttryck ”street-level bureaucracy”. Gräsrotsbyråkrati syftar till att beskriva de offentligt anställda tjänstemän som befinner sig längst ner i en byråkratisk hierarki. Trots att de befinner sig längst ner i hierarkin är det ändå de som utövar organisationens makt mot klienterna. Således är gräsrotsbyråkrater organisationens öppning mot omvärlden och är de enda som har kontakt med organisationens klienter (Johansson, 2007). Lipsky definierar även

gräsrotsbyråkraten genom den frihet denne har i att utföra sina arbetsuppgifter, det vill säga det handlingsutrymme tjänstemannen har inom organisationens ramar och regler (Johansson, 2007; Lipsky 2010).

Johansson menar att gräsrotsbyråkrater står för klientens omvandling till ett fall eller ärende. Organisationen hanterar en stor mängd människor varför det blir viktigt att arbetet sker effektivt och strukturerat. Individerna måste därför behandlas som klienter där endast det som är relevant för uppgiften behandlas. Omvandlingen är inte bara till för effektivisering utan även för att underlätta kontrollen av klienterna (Johansson, 2007). Vidare lyfter Johansson fram omvandlingen som en konstruktionsprocess, vilken består av två huvudmoment: 1) Individen måste först standardiseras inom organisationens specialområde och därmed bli en klient och tilldelas en byråkratisk identitet. 2) Därefter måste klienten genomgå en kategorisering där klientens egenskaper matchas mot gränserna inom organisationen. Detta för att placera klienten i rätt administrativ kategori. Varje klientrelaterad organisation är uppdelad i olika administrativa kategorier, specialiserade inom vissa områden. Varje område förvaltar vissa aspekter av klienten. Således är den byråkratiska organisationen i behov av gränser för att fastställa klientens behörighet och för att kunna avgöra om individen ska accepteras som klient men även för att hålla isär olika kategorier av klienter. Gränsdragningen kan ske i alla typer av sammanhang och är en fråga om antingen eller (Johansson, 2007).

I konfrontationen med människan bakom fallet kan det dock vara svårt att endast gå till det opersonliga och distanserade förhållningssätt som byråkratins högre hierarkiska nivåer kräver. Arbetet med människor är så komplext att det inte går att fastställa några fullständiga regler och direktiv som är tillämpningsbara i alla situationer. Därför har de delegerats ett visst handlingsutrymme (Johansson, 2007). Handlingsutrymmet är nödvändigt för att gräsrotsbyråkraten ska kunna göra egna bedömningar, dock inom organisationens ramar, för att anpassa regelsystemet till uppdraget. På så vis frångår gräsrotsbyråkraten byråkratin i vissa avseenden. Organisationen förväntar sig gräsrotsbyråkratens lojalitet samtidigt som denne har ett uppdrag att faktiskt möta människor som söker service, vilket skapar en konflikt för gräsrotsbyråkraten. Konflikten står inte mellan att anta en personlig roll *eller* att anta en mer byråkratisk roll eftersom båda dessa roller ingår i konceptet gräsrotsbyråkrat. Det handlar snarare om en avvägning mellan det personliga eller det byråkratiska beteendet inom rollen.

Johansson (2007) lyfter fram *regelbundenheten* som de mest grundläggande vad gäller byråkratiska organisationers sätt att fungera. Regler sätter ramarna för organisationens verksamhet. Regelbundenheten omfattas av två aspekter, dels hur formellt uppregerad

verksamheten är, dels hur reglerna kan tänjas informellt. Den strikta tillämpningen av regler har en dubbel karaktär, den kan både begränsa och skydda. Begränsningen innebär att det inte går att göra undantag eller anpassa tillämpningen av reglerna i specifika fall. Skyddet innebär att tjänstemannen kan skydda sig bakom dem, för att undkomma moraliska ställningstaganden och medmänskliga hänsynstaganden. Regler som är mer diffusa och innehåller mer handlingsutrymme är mindre begränsande för tjänstemannen men ger samtidigt ett mindre skydd. Strikta regler är svårare att anpassa efter varje individs situation och vardag, eftersom att de ofta är generella. Dilemmat för tjänstemannen blir en fråga om rättsäkerhet, regler som är för odetaljerade och inte tolkas strikt kan leda till en godtycklig tillämpning.

Metod

I samhällsvetenskaplig forskning kan forskaren välja att använda sig av kvantitativ eller kvalitativ metod. Enligt Alan Bryman (2011) är detta två uppsättningar av forskningsstrategier. Kvantitativ forskning kan enkelt uttryckt förklaras genom att den sociala verkligheten studeras ur ett objektiva perspektiv utifrån insamlad numerisk data. Forskare som använder sig av kvantitativ forskning har ofta ett naturvetenskapligt synsätt. Den kvalitativa forskningen fokuserar istället på individernas uppfattning och tolkning av sin sociala verklighet. Den sociala verkligheten anses i kvalitativ forskning vara i ständig förändring då det är individerna som skapar och konstruerar den. Vi har utifrån ovanstående beskrivningar av forskningsstrategier valt att använda oss av kvalitativa metoder för insamling av empirin, eftersom vi är intresserade av socialsekreterarnas egna utsagor och upplevelser. I denna uppsats har vi valt att samla in empirin med hjälp av kvalitativ intervju och vinjettstudie. Dessa metoder bidrar på skilda sätt till att få fram empiri som vi kan använda för att besvara uppsatsens frågeställningar. Vi har även valt att sammanföra två metoder för att få ett så brett material som möjligt.

Kvalitativa intervjuer och vinjettstudie

Kvalitativa intervjuer handlar om att förstå världen ur intervjupersonernas perspektiv genom deras erfarenheter och uppfattningar. I samspelet mellan intervjuaren och den som intervjuas får kunskap möjlighet att skapas. Båda parter utgår från att prata om ett ömsesidigt intresse som också blir huvudtemat för forskningsintervjun (Kvale & Brinkmann, 2009). Vi kan alltså med denna metod ge socialsekreterarna möjlighet att utifrån deras perspektiv få fram uppfattningar kring ett ”gott föräldraskap” och hur de hanterar sitt handlingsutrymme. Det

finns dock flera olika typer av intervjuformer. I utförandet av våra intervjuer har vi använt oss av vad Bryman (2011) benämner som semistrukturerad intervjuform. Vi har under intervjutillfällena utgått från en på förhand utformad intervjuguide (se bilaga 3) med de teman vi ville beröra. Intervjuguiden är ett hjälpmedel för att vi ska hålla oss till ämnet och det vi vill ta reda på, även om vi enligt en semistrukturerad intervjuform har möjlighet att ställa ytterligare frågor.

Bryman (2011) menar att intervjuaren själv kan bestämma strukturen och följderna av frågorna under intervjutillfället. Vi har under de flesta intervjuer följt intervjuguidens frågeföljd, dock har frågor som varit irrelevanta under enskilda intervjuer uteslutits. Bryman (2011) tar även upp att den semistrukturerade intervjuformen ger intervjupersonerna möjlighet att själva formulera sina intervjusvar, till skillnad från fasta frågeformulär med redan formulerade kryss-svar. Vi har ansett att denna typ av intervjuform varit mest lämpad eftersom den lämnar utrymme för följdfrågor utöver frågeformuläret. Vi har därför ställt frågor som knyter an till intervjusvaren för att få tillfälle att fånga intressanta svar och gå mer på djupet i vissa frågor.

Vinjettmotoden som ursprungligen kommer från kvantitativ forskning är en lämplig metod för att kartlägga värderingar och handlingsval. Vinjettstudier kan även med inslag av ett kvalitativt perspektiv i insamlingen av empirin söka förklaringar till värderingarna och valen. Den metodologiska utgångspunkten är således beroende av vilket kunskapsintresse forskaren har. Oavsett om utgångspunkten är kvantitativ eller kvalitativ har de gemensamt att vinjetter är korta realistiska historier som respondenterna kan referera till och reagera på. De har också gemensamt att de behandlar normativa material, det vill säga sådant som är socialt accepterat i en viss grupp sammansättning och som utgör underlag för de val människor gör (Egelung, 2008).

Vinjetten (se bilaga 2) som använts i denna uppsats är utformad som en berättelse med två tillhörande frågor som intervjupersonerna har besvarat i samband med intervjuerna. Vinjetten är skapad i samråd med en socionom som har erfarenhet av barnavårdsutredningar, eftersom vi ville ha en verklighetstrogen berättelse. Vinjettfallet är specifikt utformat för att ge utrymme till tolkning och bedömning, utan en uppenbar lösning. Syftet med att använda vinjetten var att komma åt socialsekreterarnas bedömningar och värderingar gällande föräldraskap i barnavårdsutredningar. Utifrån de tillhörande frågorna och begrepp som nämns i texten har socialsekreterarna fått möjlighet till reflexiva svar och utförliga resonemang. När

vi använt oss av vinjettmetoden har vi haft en kvalitativ ingång, som vi även nämnt inledningsvis i metodkapitlet. Vårt val grundar sig på att vi ville få möjlighet att ställa frågor utöver de tillhörande frågorna. Socialsekreterarna får då tillfälle att förklara hur de resonerar i sina bedömningar och handlingsval, vilket därmed kan ge oss en djupare förståelse. På detta sätt kan vi också samla in empiri som är av relevans för båda våra frågeställningar.

Urval

Vi har intervjuat socialsekreterare från fyra olika kommuner i Kronobergs län. Sju intervjuer har genomförts med åtta socialsekreterare, varav två socialsekreterare medverkar samtidigt i en av intervjuerna. Endast en av socialsekreterarna som intervjuas är man. Alla medverkande i studien har socionomutbildning och erfarenhet av barnavårdsutredningar allt ifrån fem månader till elva år. Vi bestämde oss till en början att vi skulle kontakta olika socialkontor i sydöstra Sverige, men främst lägga fokus på socialkontor i Kronobergs län. Vi har avsiktligt valt flera socialkontor för att få ett bredare perspektiv av det som studeras. Vi har därigenom kunnat se om det finns likheter och skillnader, inte bara mellan de intervjuade socialsekreterarna utan också mellan kommuner i länet. Målgruppen för intervjuerna har varit socialsekreterare med socionomutbildning som arbetar med barnavårdsutredningar. Det har också varit önskvärt med spridning vad gäller erfarenhet bland socialsekreterarna, för att även på detta sätt få ett brett perspektiv. När vi bokat cirka 5 intervjuer som alla var förlagda i Kronobergs län, bestämde vi oss för att begränsa oss till det geografiska området.

Urvalsprocessen i studien kan liknas vid ett *tvåstegsurval*, som innebär att i ett första steg välja organisationer och i ett andra led göra ett urval av intervjupersoner. Enligt Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2011) är detta en urvalsmetod som ofta används inom samhällsvetenskaplig forskning, som berör bland annat arbetsförhållanden eller relationen mellan klient och professionell. De menar att det finns en risk med att via någon ansvarig komma i kontakt med intervjupersoner. Det beror på att de ansvariga kan välja intervjupersoner som de tror kan presentera verksamheten positivt, vilket innebär att informationen inte blir helt sanningsenlig. I vårt fall kunde vi inte komma undan det faktum att via antingen växel eller någon ansvarig komma i kontakt med målgruppen, eftersom vi inte kunnat komma i direktkontakt med socialsekreterarna. Vi har därför inte kunnat kontrollera urvalet av intervjupersonerna eller göra ett slumpmässigt urval.

Tillvägagångssätt

Inledningsvis formulerades ett informationsblad (se bilaga 1) som vi skickade ut via e-post till ett stort antal socialkontor. Vi har genom kommunernas hemsida hittat e-postadresser till ansvariga som arbetar inom barn- och familjeenheter. På kommunernas hemsidor har varken direktnummer eller e-postadresser funnits till socialsekreterare, därför skickade vi i första hand informationen till olika ansvariga vars e-postadresser fanns att tillgå. Vi hoppades att de ansvariga kunde ge oss besked om det överhuvudtaget var möjligt att få genomföra studien på det enskilda socialkontoret. Vissa av de ansvariga har gett besked direkt att de inte kan medverka, medan andra vidarebefordrat informationen till berörda socialsekreterare. Det var endast ett fåtal socialsekreterare som tog kontakt med oss och tackade ja till medverkan i vår studie. Vi har därför även ringt kommunernas växel för att få direktnummer till socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar.

Empirin till uppsatsen har samlats in under en veckas tid. Intervjuerna har tagit mellan 30-60 minuter. De intervjuer som tagit kortare tid har haft utförliga svar som inneburit att det inte behövts många följdfrågor. Intervjuguiden har reviderats efter första intervjutillfället på så vis att vi kompletterat med ytterligare frågor. Vinjetten med de tillhörande frågorna har skickats ut till varje intervjuperson. Vi har önskat att intervjupersonerna inför intervjun har förberett sig genom att läsa vinjetten och funderat över frågorna. Detta för att spara tid men också för att de ska kunna ge mer genomtänkta svar. En konsekvens av att vi på förhand skickat ut vinjetten är att socialsekreterarna har fått möjlighet att förbereda så ”korrekta” svar som möjligt. Vi har vägt för- och nackdelar med att på förhand skicka ut intervjuguiden till socialsekreterarna. Vi har därför aktivt valt att inte skicka ut intervjuguiden eftersom vi inte ville ha tillrättalagda svar och vi ville att fokus inför intervjuerna skulle ligga på vinjetten.

Alla intervjuer spelades in för att på enklaste sätt kunna transkriberas. Intervjuerna har transkriberats så snart som möjligt efter att varje enskild intervju genomförts. Det innebär att vi har transformerat vad intervjupersonerna sagt i muntligt språk till skriven text. Detta är inte helt oproblematiskt då sådant som sägs i ett muntligt samtal kan bli svårbegripligt i en ordagrant översatt utskrift. I intervjuerna kan vissa upprepningar eller utfyllnadsord vara naturligt, men i skriven text kan det bli tjatigt och svårläst. Vi har därför med viss försiktighet tagit bort vissa ord så som hummanden och förändrat språket så att det blir mer lättläst i analysarbetet. När intervjuerna övergår till skriftliga dokument skapas ett lämpligt

analysmaterial, men i regel påbörjas analysarbetet redan under transkriberingen (Kvale & Brinkmann, 2009).

En stor del av analysarbetet har inneburit att läsa de färdigställda utskrifterna flera gånger. Detta är enligt Bryman (2008) ett sätt att koda sitt empiriska material men också att hitta termer som kan tolkas med teoretisk utgångspunkt och utifrån tidigare forskning. I bearbetningen av empirin har vi reducerat mängden material för att göra det hanterbart i analysen. Vi har i analysarbetet valt att utgå från två huvudteman som är baserade på uppsatsens frågeställningar och som även genomsyrar hela arbetet, nämligen socialsekreterarnas *handlingsutrymme* och *syn på föräldraskap*. I resultatet har dessa teman gått in i varandra, vilket gjort att vi inte valt att göra samma uppdelning i analysen som i övriga arbetet. Vi redogör därför mer specifikt för hur våra frågeställningar besvarats i sammanfattningen av analysen.

Trovärdighet

All forskning handlar om att få läsaren att tro på det han eller hon läser. Det finns flera sätt att göra en uppsats trovärdig, ett sätt vi i vår uppsats tagit hänsyn till är *transparens*. Det innebär att det finns utrymme att diskutera och kritisera framställd forskning. Uppsatser som inte ger möjlighet till kritiska diskussioner är ofta återhållsamma i sina beskrivningar av forskningsprocessen, vilket alltså minskar trovärdigheten hos läsaren (Svensson & Ahrne, 2011). Vi har som en del i att stärka trovärdigheten i vår uppsats beskrivit och argumenterat för våra metodval i forskningsprocessen. Enligt Svensson & Ahrne (2011) bör forskare även presentera sin medvetenhet kring eventuella svagheter i forskningsdesignen. Under vår uppsats har vi reflekterat över våra metoders svagheter. Våra metoder utgår endast från det socialsekreterarna berättat för oss, vilket innebär att vi inte kan vara säkra på om de faktiskt tänker och agerar som de säger att de gör.

När det gäller intervjuer belyser även Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2011) att det inte ska tas för givet att människors utsagor stämmer överens med vad de gör. De menar också att intervjuer ger en begränsad bild av det som studeras och därför kan det vara bra att komplettera med ytterligare en metod, så som observationer. Även om vi använt oss av två metoder och uppnått ett bredare perspektiv studerar inte metoderna socialsekreterarnas verkliga agerande i barnavårdsutredningar. Det skulle krävas att vi utför exempelvis observationer eller aktforskning för att öka trovärdigheten i vårt material. Dessa metoder hade

varit svåra att genomföra för oss, eftersom socialsekreterarnas arbete med utsatta familjer kan innehålla mycket känsliga uppgifter som är sekretessbelagda. En annan anledning är också att vi är begränsade utifrån tidsaspekten.

Ett ytterligare sätt att stärka trovärdigheten är genom så kallad *triangulering*. Det innebär att använda sig av olika metoder, typer av data, teoretiska perspektiv eller flera forskare för att studera samma fenomen. Med triangulering kan vi komma fram till en så ”korrekt” bild som möjligt av det vi studerar, på så vis att det studerade fångas på varierande sätt. Grundtanken handlar om att komma fram till samma eller liknande resultat (Svensson & Ahrne, 2011). Som vi även nämnt tidigare har vi med två metoder fått ett bredare perspektiv än om vi endast hade använt en av metoderna. Vi har också genom båda våra metoder fått fram empiri som är av betydelse för både socialsekreterarnas uppfattning om det ”goda föräldraskapet” och hur de hanterar sitt handlingsutrymme. Vid alla intervjutillfällena har vi båda medverkat för att också öka trovärdigheten på så vis att vi uppfattat det som studerats lika.

Etiska överväganden

De etiska överväganden som vi funderat över i denna uppsats är primärt kopplat till socialsekreterarna. I studien har vi beaktat de fyra forskningsetiska principerna *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjadeskravet*. Principernas syfte är att utgöra normer för förhållandet mellan forskare och deltagarna i en studie. De forskningsetiska principerna är också avsedda för att ge vägledning i planeringen av studien (Vetenskapsrådet 2002). Det har för oss varit av betydelse att förhålla oss till principerna för att alla deltagare i studien ska känna förtroende för oss som utför den. Det är också avgörande för vårt val att inrikta oss på socialsekreterares perspektiv istället för klienters perspektiv, då klienter är mer utsatta och sårbara.

I informationsbladet som skickades ut vid förfrågan om deltagande i studien uppgavs vilka som är utförare och vilket universitet vi tillhör. Vi förmedlade att medverkan i studien är frivillig och under vilka villkor intervjupersonerna medverkar. Socialsekreterarna fick också information om studiens syfte, hur studien genomförs och att insamlad data endast används i forskningssyfte (se bilaga 1). Dessa upplysningar är bland annat sådant som ingår för att uppfylla *informationskravet*. Det är en typ av förhandsinformation som är mer eller mindre detaljerad och ges antingen skriftligt eller muntligt (Vetenskapsrådet 2002).

Deltagarnas samtycke till att medverka har inhämtats i samband med att vi haft kontakt med socialsekreterare som fått frågan om att delta. Enligt Vetenskapsrådet (2002) handlar *samtyckeskravet* om att deltagarna själva bestämmer över sin medverkan. Det innebär att de har rätt att avgöra om, hur länge och villkoren för sitt deltagande. Deltagarna ska också ha möjligheten att avbryta sin medverkan utan negativa följder. Vi har därför upplyst intervjupersonerna om deras rätt att bestämma över sin medverkan både skriftligt i informationsbladet och muntligt vid intervjutillfällena. Intervjupersonerna har också vid intervjutillfällena fått information om att de har möjlighet att kontakta oss i efterhand om de sagt något de inte vill publiceras i den färdigställda uppsatsen.

Konfidentialitetskravet har vi hanterat på så vis att vi inte undanröjer information som kan härleda till deltagande socialsekreterare. Vi har därför valt att inte nämna vilka socialkontor som studerats utan endast i vilket län de är belägna. Vetenskapsrådet menar att det handlar om att hantera insamlat material på ett sådant sätt så att medverkande och deras efterlevande inte uppfattar det som kränkande eller blir illa berörda. Det innebär för vår studie att materialet hanteras med försiktighet genom att obehöriga inte får ta del av information som kan härleda till intervjupersonerna eller enskilda socialkontor. Enligt Vetenskapsrådet ska alla identifierbara uppgifter vara omöjliga att tillgå för utomstående. Det gäller såväl skriftligen som muntliga avslöjanden för obehöriga. Deltagarna i studien har informerats om att materialet eventuellt kan komma att tillgå av handledare och examinator, och det förstörs när det uppnått sitt syfte. *Nyttjandeskravet* blir också aktuellt när det kommer till att deltagarna i studien ska hållas anonyma för andra obehöriga. Insamlade uppgifter om studiens medverkande brukas endast i forskningssyfte av oss utförare. Det innebär för vår del att vi inte lämnar personuppgifter om deltagare i studien till andra forskningsprojekt eller dylikt. Denna typ av uppgifter får enligt Vetenskapsrådet inte heller användas vid beslutsfattande eller åtgärder, om inte vederbörande lämnat särskilt medgivande (Vetenskapsrådet, 2002:12,14).

Resultat

I denna del kommer uppsatsens resultat att presenteras och analyseras med utgångspunkt i teori och tidigare forskning. Vi har valt att analysera resultatet löpande för att undvika upprepningar och göra det mer lättläst för läsaren. Det resultat vi redogör för är en sammansättning av både våra intervjuer och vinjetten (se bilaga 2 & 3). I presentationen av

resultatet framställs föräldraskapet utifrån de biologiska könen, det vill säga föräldraskap som innefattar en mor och en far. Vi är medvetna om att resultatet i viss mån inte är applicerbart för alla "typer" av föräldrar, då det även förekommer samkönade relationer i föräldraskapet och föräldrar med delad eller ensam vårdnad.

Utredning av föräldraskapet

Alla anmälningar som inkommer till Socialtjänsten behandlas genom att socialsekreterarna gör en förhandsbedömning. Våra intervjupersoner förklarar att de i förhandsbedömningen tar ställning till om utredning ska inledas. Det handlar om att socialsekreterare fastställer om ärendet överhuvudtaget kan behandlas inom ramen för verksamheten, det vill säga uppfylls kriterierna för att bli aktuella klienter. I detta sammanhang betyder det för socialsekreterarna att definiera vad det innebär att vara en "god förälder". Trots att socialsekreterarna enligt Johansson (2007) befinner sig längst ner i organisationens hierarki, har de ett visst tolkningsföreträde i relation till de individer som kommer till socialtjänstens kännedom. Det leder i sin tur till att när de kan identifiera "brister" hos föräldrar och upplever oro kring barnet omvandlas individer till klienter. Detta blir avgörande i förhandsbedömningen (Hasenfeld, 2010). Huruvida utredning ska inledas är också beroende på anmälans karaktär och innehåll. Vid anmälningar som gäller våld eller sexuella övergrepp mot barn inleds alltid utredning, vilket kan leda till ett direkt ingripande i form av akut omhändertagande. När ett ärende accepterats är nästa steg för socialsekreteraren att kategorisera vilken typ av ärende det gäller, men också hur ärendet ska hanteras.

Socialsekreterarna utgår från *barnperspektivet* i barnavårdsutredningar. I beaktandet av barnperspektivet arbetar socialsekreterarna utifrån Barns Behov i Centrum (BBIC), vilket är ett slags utredningsdokument. Det är uppbyggt med rubriker som syftar till att fånga hela barnets livssituation. Utifrån BBIC använder socialsekreterarna olika strategier för att på så sätt få en klarhet i huruvida föräldrar tillgodoser sina barns behov. Socialsekreterarna observerar familjen bland annat i hemmiljö och vid besök på socialkontoret, för att därigenom nå familjen på djupet och utreda samspelet mellan barn och föräldrar. Hasenfeld (2010) menar att metoder som används inom människobehandlande organisationer ska vara beprövade för att kunna möta och hantera individers problematik. Detta är också ett sätt för organisationen att upprätthålla legitimitet gentemot samhällets medborgare. Det handlar om att utredningarna ska bli så likvärdiga som möjligt och för att det inte ska vara upp till varje enskild socialsekreterares egna tyckande. Att använda BBIC som arbetsverktyg har vuxit fram ur en

tid där barn har fått allt större fokus. Även om barnperspektivet länge har varit centralt i barnavårdsutredningar, så har detta tankesätt bekräftats och förstärkts genom BBIC. Arbetsätt och metoder måste enligt Hasenfeld (2010) ständigt förändras för att undgå legitimitetskriser för organisationen.

[...]Jag köper det fullt ut, alltså själva tanken med BBIC, att det är barnet man ska utgå från... Barnet... Men jag tycker att jag kommer från en arbetsplats där vi gjorde det, alltså hade det väldigt i fokus... och vi hade nästan de här, lite de här rubrikerna som sen kom i BBIC. Redan när vi gjorde de här andra utredningarna, och jag kan väl tycka att när dokumentationen... Så var de ett bättre flyt i utredningarna tidigare, jag tycker att de blir lite upphackat i BBIC-utredningen, men det är ju bara i det här skriftliga ju... Det blir ofta längre utredningar nu, så fler sidantal... Tycker att man fick ner det på ett kortare sätt innan. (Nina)

Citatet visar att BBIC har begränsat socialsekreterarnas handlingsutrymme genom dess specifika rubriker. Socialsekreterarna blir därmed fastlåsta till BBIC, samtidigt som rubrikerna är nödvändiga för att fånga hela barnets livssituation. Det är också ett sätt för socialsekreterarna att öka säkerheten och undvika misstag i utredningen av barnet. Det blir en trygghet för socialsekreterarna att hålla sig inom ramarna för utredningen, vilket kan sammankopplas med det skydd som Johansson (2007) redogör för. Samtidigt som BBIC är ett utredningsverktyg med fasta regler tolkar vi det som att det också lämnas frihet inom dess ramar. Johansson (2007) menar att regler som lämnar visst handlingsutrymme är anpassningsbara till fler situationer. Det handlingsutrymme BBIC lämnar är därför nödvändigt för att kunna anpassas till den familj som utreds. Det kan också förstås som att BBIC sätter ram och struktur för socialsekreterarens arbete som ju till viss del är fritt utifrån lagstiftningen.

För att socialsekreteraren ska få information kring föräldrar måste de vända sig till de arenor där barn vistas, till exempel BVC, skola eller förskola. Det handlar om att samverka med andra professioner och instanser för att skaffa information där varje instans kan återge sin specifika bild av barn och föräldrar. I samverkan beskriver våra intervjupersoner sin roll som en ”spindel i nätet” när de kallar till nätverksmöte. Syftet med nätverksmötena är enligt socialsekreterarna att diskutera och reda ut familjens situation. Alla har utifrån sin profession och kompetens sitt sätt att se på situationen. Socialsekreterarna upplever ibland att det blir problematiskt att förhålla sig till andra professioners uppfattning om familjen, eftersom det kan finnas motstridiga åsikter om vad familjen behöver. I slutändan har dock den enskilde socialsekreteraren frihet att bedöma situationen då det är denna som är utredaren. I samverkan

med skola eller förskola skickar socialsekreterarna i regel ut så kallade konsultationsdokument. Personalen i respektive instans fyller i dokumenten som innehåller standardiserade frågor utifrån BBIC. Det kan röra sig om hur barnet uppträder i skola eller förskola, men också om personalen uppmärksammat några övriga problem kring barnet. Även detta uttrycker socialsekreterarna syftar till att få en bild av barnet och därmed kunna avläsa en del av familjesituationen.

”Det goda föräldraskapet” - socialsekreterarnas definition

Ett ”gott föräldraskap” är något som är svårt för socialsekreterarna att definiera. De menar att det inte finns något mätinstrument eller någon skala för hur man på ett enkelt sätt kan avgöra om en förälder är ”bra” eller ”dålig”. Socialsekreterarna förklarar att de i utredningen har ett barnperspektiv, som innebär att hela tiden utgå från hur barnet mår. I egentlig mening handlar det om hur barnet påverkas i relation till föräldern eftersom fokus i utredningarna ligger på barnet. Beroende på hur föräldrar är och agerar gentemot sitt barn skapas anknytning, vilket alla socialsekreterarna menar är en grundläggande del i relationen. Socialsekreterarna har under intervjun diskuterat kring vikten av känslomässig- och materiell omsorg i föräldraskapet. Alla intervjupersoner är överens om att den känslomässiga omsorgen är det primära i föräldraskapet. Att vara närvarande genom att umgås med sina barn, ge uppmärksamhet och uppmuntran, lyfter socialsekreterarna fram som särskilt viktigt i föräldraskapet. Ett stort engagemang är bra, men ett allt för stort engagemang kan leda till att barn känner sig pressade. Woodcock (2003) menar att föräldrar i många fall är omedvetna om de negativa konsekvenser deras agerande kan få för barnet, trots goda intentioner. Samtidigt lyfter socialsekreterarna att det finns föräldrar som saknar engagemang och är upptagna av egna intressen och behov, vilket även Bergnéhr (2010) lyfter fram. Dessa föräldrar, tror intervjupersonerna, är så upptagna med sig själva att de inte ser barnet, och att de därmed kan brista i omsorgsförmågan. Vidare har samtliga intervjupersoner och även Woodcock (2003) lyft fram vikten av föräldrars förmåga att kunna skapa rutin och struktur i vardagen, som en del i det ”goda föräldraskapet”.

Att vara förälder innebär också att kunna tillgodose barns materiella trygghet och grundläggande behov. Enligt socialsekreterarna betyder det dock inte att förse sina barn med de senaste kläderna eller prylarna. Den materiella omsorgen är inte ett problem så länge det inte leder till verkliga och omfattande konsekvenser för ett barn, exempelvis om föräldrarna inte kan betala för mat och bostad. Våra intervjupersoner anser att den ekonomiska aspekten i

föräldraskapet inte är så viktig, och det tas heller inte upp i vår tidigare forskning som en avgörande faktor i bedömningen av föräldraskap. De fyra aspekter som Woodcock (2003) lyfter fram berör inte ekonomi eller materiell omsorg överhuvudtaget. Detta kan enligt vår mening ha att göra med den syn som idag finns i samhället om att den känslomässiga omsorgen är mer betydelsefull för barnet. Vi lever dock idag i ett prylfixerat samhälle som för barn kan bli jobbigt att hantera. Detta kan i sin tur leda till att föräldrar känner sig misslyckade. Våra intervjupersoner menar att materiell omsorg lättare går att åtgärda och ersätta.

Att sortera vad som är ”bra” eller ”dåligt” föräldraskap kan förstås och kopplas samman med det som Hasenfeld (2010) kallar moraliskt arbete. I socialsekreterarnas sortering av föräldraskapet vilar moraliska värderingar som delvis kan återspeglas från samhället. I detta fall handlar det alltså om att socialsekreterarna har ”behörighet” i att uttrycka sig om föräldrars omsorgsförmåga gentemot sina barn.

Mödrar och fäder

Flera av våra intervjuade socialsekreterare uppger att det finns ”ett föräldraskap”, vilket innebär att modern och fadern har lika stort ansvar och lika stor betydelse för barnet. Den grundläggande tanken är att föräldrarna ska komplettera varandra. Samtidigt påtalar socialsekreterarna att den biologiska skillnaden mellan män och kvinnor gör att modern kan anses ha större betydelse för barnet. Utifrån detta tror socialsekreterarna att det ställs olika krav på mödrar och fäder i barnavårdsutredningar. Detta tankesätt kan tänkas härstamma från den traditionella synen om föräldraskap som Östberg (2010) också redogör för. De flesta av intervjupersonerna uppger att de i sitt arbete ”försöker” att inte göra skillnad på mödrar och fäder, och några menar att de inte alls gör det. Trots detta visar tidigare forskning att mödrar och fäder framställs olika i dokumentation som görs i samband med barnavårdsutredningar. I dokumentationen har Petersson (2006) kunnat se att modern har större fokus än fadern. Även Östberg (2010) har i sin forskning kommit fram till att fadern inte har lika stort omsorgsansvar. Hennes forskning visar att om modern brister i föräldraskapet blir fadern inte ett alternativ som omsorgsgivare till barnet. Detta tyder alltså på ett ”delat föräldraskap” vilket inte överensstämmer med våra intervjupersoners utsagor. En av socialsekreterarna uttrycker det så här:

Till viss del tror jag faktiskt att det finns det[skillnad mellan mor och far]. Jag försöker att inte... men jag gör säkert det någonstans. Jag försöker att inte göra någon skillnad... Vissa kan nog ha den skillnaden att man har olika förväntningar på vad en mamma gör och vad en pappa gör... (...) Kvinnor ska vara de goda och männen kommer undan mer. Jag tänker att jag försöker att vara medveten om de sakerna. Det är det enda jag kan göra... (Stina)

Utifrån ovanstående citat kan vi se att det finns en medvetenhet hos socialsekreteraren att det kan förekomma olika uppfattningar om vad som förväntas av en mor eller far. Socialsekreterarnas strävan efter att inte göra skillnad på mödrar och fäder kan vara ett uttryck för det som återspeglas i samhällets värderingar om jämställdhet mellan kön. Ett föränderligt samhälle har ställt krav på förändrade värderingar om ett ”gott föräldraskap” vilket i sin tur har en inverkan på socialsekreterarna, detta med utgångspunkt i Hasenfeldts (2010) teori om hur det föränderliga samhällets värderingar även påverkar organisationens värderingar.

Bedömning av föräldraskap

Samtliga av våra intervjupersoner menar själva att personliga referensramar kan spela in i hur de bedömer och utreder ärenden. Detta innebär enligt socialsekreterarna att ett och samma ärende kan värderas olika. Det kan ha att göra med socialsekreterarnas yrkeserfarenhet, utbildning, ålder och kön, vilket tas upp i tidigare forskning (Skogens, 2005; Wendt et al, 2011). De personliga värderingarna ska inte påverka bedömningen men i viss mån är det oundvikligt. Socialsekreterarna måste därför ständigt reflektera över dessa men också lägga dem åt sidan. Våra intervjupersoner tror dock att de inte påverkas av sina personliga värderingar i sitt arbete i lika stor utsträckning, så länge de är medvetna om dem. Johansson (2007) intygar att det är typiskt för gräsrotsbyråkraterna att hela tiden väga mellan sin personliga roll och att vara professionell.

Det är klart att det påverkar, det man har med sig påverkar ju. (...) att man har egna eller att man har barn i sin närhet, för det är inte alltid så enkelt att vara förälder som man tror alltså innan man får barn. (...) jo men det påverkar på det viset att man gör bedömningar utifrån vad man har med sig, hur det påverkar? Ja, jag gör ju bedömningar så jag vet att ingen är fullkomlig, jag tänker att alla gör så gott man kan, sen är det ju så att vissa föräldrar klarar inte uppgiften fullt ut och då behöver dom stöd, och då kan man luta sig mot det här (...) den bedömningen gör man ju mycket utifrån dels vad man har läst men även utifrån sin egen erfarenhet. (Lotta)

I bedömningen av föräldraskap intygar både forskning och citatet ovan att det influeras av de personliga referensramarna (Skogens, 2005; Wendt et al, 2011). Organisationen ställer krav på att socialsekreterarna ska upprätthålla ett opersonligt och distanserat förhållningssätt gentemot klienterna, menar Johansson (2007). Det skapar en konflikt för socialsekreteraren eftersom att det är omöjligt för socialsekreteraren att helt utestänga sina personliga värderingar i mötet med människor. Vidare lyfter våra intervjupersoner att yrkeserfarenheten kan ha betydelse för hur socialsekreterarna bedömer föräldrar. De menar att personer med längre yrkeserfarenhet i regel besitter en trygghet och en större referensram vilken är tillämpningsbar i många situationer. Det kan dock leda till att ”gamla” traditioner och arbetssätt som vidmakthålls bidrar till att skapa en viss kultur, som i sin tur kan påverka socialsekreterarnas syn. Detta genomsyrar i slutändan bedömningarna av föräldraskapet (Hasenfeld, 2010).

När det handlar om att bedöma mindre konkreta ”brister” hos föräldrarna så menar socialsekreterarna att de ofta utgår från sin magkänsla. Missbruk och våldsamt beteende är faktorer som är lättare för socialsekreterarna att uppmärksamma än exempelvis graden av känslomässigt engagemang.

Ja det är jättesvårt är det. Men många gånger så när man träffar en familj, man får rätt så mycket en känsla med när man ser hur relationerna är, man ser ganska mycket när man träffar en familj, när man träffar dom tillsammans gör man observationer (...) så ser man rätt så mycket i dom, alltså hur ser samspelet, anknytningen ut. (...) Ibland när man ser familjer så ser man någonting, men så kan man inte sätta fingret på vad är det jag har sett, vad va det jag såg i denna relationen. (Lotta)

Citatet ovan belyser hur komplex bedömningen av föräldrar faktiskt är, detta utifrån att det inte finns något facit, som vi nämnt tidigare. Det handlar också om vem och hur lyhörd socialsekreteraren är, återigen grundar sig detta på de personliga referensramarna. Socialsekreterarna berättar att de diskuterar mycket med sina kollegor för att uppnå samsyn och därmed undvika allt för stora utsvängningar i bedömningarna. På detta sätt formas socialsekreterarna utifrån den kultur som finns i arbetsgruppen inom organisationen, vilket innebär att egna värderingar kan komma att ändras och få mindre betydelse. Att sätta sina egna värderingar åt sidan och skydda sig bakom organisationens kultur är ett sätt att

undkomma moraliska ställningstaganden och medmänskliga hänsynstaganden (Johansson, 2007)

Styrning

Socialsekreterarnas arbete är extremt lagstyrt, i huvudsak genom Socialtjänstlagen (SoL). Detta är en ramlag som socialsekreterarna upplever dels ger konkreta direktiv och dels lämnar utrymme för dem att tolka och verka inom ramen för lagen. De tillfrågade socialsekreterarna förklarar att tillämpningen av lag ibland skapar komplexa situationer, speciellt i de fall där situationen är allvarlig men inte tillräckligt för att den unge ska omhändertas med stöd i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Socialsekreterarna upplever ofta maktlöshet då lagen säger en sak och verkligheten en annan. I ärenden som rör LVU saknar Socialsekreteraren behörighet att fatta slutgiltiga beslut. Det är upp till kommunens socialnämnd att fatta dessa beslut. Besluten vilar på socialsekreterarens utredning och förslag till beslut. Dessa går ibland emot socialsekreteraren som då tvingas att verkställa beslut som går emot den kunskap och erfarenhet socialsekreterarna besitter. Shdaimah (2010) menar att det inte är ovanligt att socialsekreterare känner sig tvingade att fatta beslut som går emot deras erfarenhet och tidigare kunskap. Just därför efterfrågar flera av socialsekreterarna en mellanform av frivilliga och tvingande insatser. Socialsekreterare Katarina förklarar sin syn på lagstiftning såhär:

[...] Det är svårt för mig att prata om lagen för jag tycker inte att lagen hjälper mig i mitt arbete. Tycker jag inte. För jag tycker att lagen inte lever i verkligheten. Lagen lever i det teoretiska medan vi arbetar i praktiken[...] (Katarina)

Det framkommer av Katarinas utlåtande är att lagen utgör en begränsning i hennes arbete, vilket flera av våra intervjupersoner instämmer i. För att undgå godtyckliga bedömningar bidrar en strikt lag till rättssäkerhet, men det innebär också att det blir svårare att anpassa till klienten (Johansson, 2007). I citatet nedan beskrivs och förstärks denna begränsning ytterligare av en socialsekreterare:

[...]Alltså jag tycker att arbetet är tungt när det är såna här gränsgrejer, alltså man kanske inte kan placera barnet för att det inte är tillräckligt dåligt men det är inte heller tillräckligt bra för barnet att bo kvar i familjen, och särskilt då om inte föräldrarna vill ta emot hjälp, då tycker jag att det känns svårt alltså då känner man sig ganska maktlös ibland och det tycker jag är svårigheten[...] (Lotta)

Som nämns ovan har lagstiftningen krav som gör att socialsekreterarna i vissa fall är begränsade i sitt arbete. Det finns enligt Johansson (2007) en dubbelsidig upplevelse av lagstiftningen genom att den både begränsar och skyddar. Socialsekreterarna berättar att de känner trygghet och skydd i att besluten vilar på lagstiftningens grunder, samtidigt som den strikta tillämpningen av lagen begränsar socialsekreterarnas handlingsmöjligheter. Vid exempelvis placeringar enligt LVU fattas beslut i socialnämnden, vilket innebär att socialsekreterarna inte bär det ansvaret. De kan därför skydda sig bakom nämndens beslut.

Inom organisationen finns olika delar som påverkar socialsekreterarens arbete i olika omfattning. Östberg (2010) menar att organisationens ramar, hur problem och klienter kategoriseras har större inverkan än organisationens regler, på socialsekreterarens handlingsutrymme. De intervjuade socialsekreterarna upplever att de inom lagstiftningens ramar har stor frihet i utförandet av arbetet i barnavårdsutredningar. Det innebär att socialsekreterarna själva kan utforma det praktiska arbetet i utredningen under förutsättning att de följer lagens föreskrifter. Enligt Lipsky (2010) & Johansson (2007) är detta karaktäristiskt för *gräsrotsbyråkraten*, de har givits en frihet i att utföra sina arbetsuppgifter. Större delen av de tillfrågade socialsekreterarna beskriver att friheten också kräver ansvar och flexibilitet att kunna ändra dagsplaneringen. Trots att socialsekreterarna tycker att friheten är positiv, efterfrågas ändå fler och tydliga riktlinjer. Utifrån socialsekreterarnas utsagor är rutiner och riktlinjer mer eller mindre uttalade. Detta kan vi förstå som att även om friheten i arbetet är en förutsättning så är den också något som kan bli problematiskt för socialsekreteraren. Johansson (2007) menar att för stor handlingsfrihet leder till godtycklighet bland gräsrotsbyråkrater. Samtidigt är handlingsfriheten nödvändig i arbete med människor då strikta regler inte är möjliga att tillämpa i alla situationer. Detta blir en konflikt för socialsekreteraren att dels vara lojal organisationen och dels använda sin frihet till att anpassa arbetet efter klienterna.

Sammanfattning

I ljuset av teori och tidigare forskning har vårt empiriska material visat på en komplexitet i arbetet med barnavårdsutredningar. Att utreda och bedöma föräldraskapet är en del i socialsekreterares arbete med barnavårdsutredningar. Vad som framkommit av resultatet är att innebörden av ett ”gott föräldraskap” alltid måste utgå från barns mående och behov. Barns hälsa är i viss mån en indikator för föräldrarnas omsorgsförmåga och ”lämplighet”. Detta fångar socialsekreterarna genom utredningsverktyget BBIC. I kontakten med familjen identifierar

socialsekreterarna ett ”gott” och ”bristande” föräldraskap, vilket visar på det tolkningsföreträde som socialsekreterarna förfogar över. Vi har utifrån vårt material kunnat se att socialsekreterarna framförallt lyfter fram den känslomässiga omsorgsförmågan som den mest betydande och avgörande vid bedömningen av ett ”gott föräldraskap”. Anknytningen måste finnas för att definiera ”gott föräldraskap” men engagemanget anses vara viktigt så länge barnet inte påverkas negativt.

Att bedöma graden av känslomässig omsorg är enligt våra intervjupersoner svårt men när föräldrar uppvisar beteenden i form av missbruk eller våldsamhet definieras konkreta brister. Vidare diskuterar socialsekreterarna föräldraskap utifrån ett könsperspektiv. Det framkommer att socialsekreterare har en ambition att inte göra skillnad på mödrar och fäder i deras omsorg om barnet. Däremot visar tidigare forskning att socialsekreterare i viss utsträckning faktiskt gör skillnad. Trots detta vill ändå våra intervjupersoner ge föräldraskapet en innebörd som vilar på att båda föräldrar har lika stort ansvar. Socialsekreterarnas bedömningar grundar sig på tolkningar av lagstiftning och regelverk, men också den enskildes inneboende värderingar om föräldraskap. Bedömningar påverkas oundvikligt av personliga referensramar, detta gör att de enskilda socialsekreterarnas bedömningar kan bli olika. Det handlar hela tiden om att förhålla sig till strikta regler och överväga om åsikter ska inverka i bedömningarna.

Socialsekreterarnas arbete styrs främst av lagstiftningens ramar. Lagens strikta element gör det möjligt för socialsekreteraren att undvika moraliska ställningstaganden, och därigenom skydda sig bakom lagstiftningen paragrafer. Flera av socialsekreterarna upplever också en maktlöshet då de inte kan påverka vissa beslut. Den frihet Socialtjänstlagen också ger socialsekreterare i utförandet av sitt arbete skapar ett större handlingsutrymme men även ett mindre skydd. BBIC är ett verktyg som används i barnavårdsutredningar för att säkerställa att socialsekreterarna får en helhetssyn över barnets situation. Dess strikta struktur är också ett slags skydd för socialsekreteraren. Friheten i BBIC-utredningarna är nödvändig för att kunna utforma arbetet efter varje specifikt ärende.

Diskussion

I vår uppsats har syftet varit att förstå socialsekreterares uppfattning om det ”goda föräldraskapet” och hur det tar sig uttryck i bedömningarna vid barnavårdsutredningar. För att uppnå vårt syfte har vi intervjuat socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar i fyra kommuner i Kronobergs län. I intervjuerna har vi även använt oss av en vinjett vilken haft för avsikt att fånga socialsekreterarnas bedömningar och värderingar utifrån vinjettfallet. Vinjetten har inte gett oss de uttömmande svar vi i metodkapitlet efterfrågar, intervjupersonerna har snarare redogjort för ärendegången i en barnavårdsutredning. I resultatet och analyskapitlet har därför vinjettens utsagor sammanställts med intervjuerna. Att vi inte uppnått förväntat resultat kan bero på frågornas karaktär eller vår ovana att intervjua, men det kan också ha att göra med att intervjupersonerna inte tagit tillräcklig tid att förbereda svar inför intervjutillfället.

En annan aspekt av resultatets innehåll bygger på att socialsekreterarna varit övervägande överens och samstämmiga i svaren. Detta har gjort att vi inte funnit några spänningar i materialet som haft betydelse för uppsatsen. I de flesta fall har också teori och tidigare forskning bekräftat vår empiri. I uppsatsen lyfter vi fram det sociala arbetets komplexitet och problematiken i rollen som myndighetsutövare. Vi har kunnat se hur socialsekreterare begränsas i sitt handlingsutrymme, utifrån dels den enskilde socialsekreteraren och dels organisationens struktur med rådande lagstiftning. Handlingsutrymmet kan inte uteslutas i frågor som rör socialsekreterares arbete och position. I resultatet har det därför varit svårt att särskilja vilka innebörder socialsekreterare ger det ”goda föräldraskapet” från hur de hanterar sitt handlingsutrymme i bedömningen av det ”goda föräldraskapet”. Trots detta har vi ändå kunnat besvara våra frågeställningar och därmed uppnått uppsatsens syfte.

Källförteckning

Andresen, A., Garðarsdóttir, Ó., Janfelt, M., Lindgren, C., Markkola, P. & Söderlind, I. (2011). *Barnen och välfärdspolitiken: Nordiska barndomar 1900–2000*. Stockholm: Dialogos.

Bergnéhr, D. (2010). En bra förälder. *Locus*, 22:4, ss.30-49.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. upplagan. Lund: Liber.

Egelund, T. (2008). Vinjettstudier. I Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (red) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur, ss.136-153.

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss.37-57.

Hasenfeld, Y. (2010). *Human services as complex organizations*. Los Angeles: Sage.

Höjer, I. (2012). Ett ifrågasatt föräldraskap. I Johansson, H. & Bäck-Wiklund, M. (red) *Att fostra familjen: en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*. Malmö: Liber, ss.88-103.

Johansson, R. (2007). *Vid byråkratins gränser: Om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Halmstad: Bulls Graphics AB.

Kavle, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage foundation.

Nordenfors, M. (2012). Fostran i Godhet. I Johansson, H. & Bäck-Wiklund, M. (red) *Att fostra familjen: en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*. Malmö: Liber, ss.70-87.

Petersson, G. (2006). Närvarande mödrar och tillräckligt frånvarande fäder. Om socialtjänstens bedömningar av föräldrars omsorg. *Socialvetenskaplig tidskrift* Nr 1, ss.51-65.

Shdaimah, C. (2010). "The law cannot terminate bloodlines": Families and child welfare decisions. *Children and Youth Services Review* 32, ss.704-710.

Skogens, L. (2005). Socialsekreterares bedömningar - Finns någon form av konsensus? *Socialvetenskaplig tidskrift* Nr: 4, ss.328-344.

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme – Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

Svensson, P. & Ahrne, G. 2011. Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss.19-33.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wendt, S., Schiller, W., Cheers, B., Francis, K., & Lonne, B. (2011). Exploring social workers' personal domains in rural practice. *Journal of Social Work*, February 2011.

Wissö, T. (2012). Mot ett manualbaserat föräldraskap. I Johansson, H. & Bäck-Wiklund, M. (red) *Att fostra familjen: en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*. Malmö: Liber, ss.44-69.

Woodcock, J. (2003). The social work assessment of parenting: An exploration. *British journal of social work* 33, ss.87-106.

Östberg, F. (2010). Bedömningar och beslut: Från anmälan till insats i den sociala barnvården. Diss., Stockholms universitet.

Bilagor

Bilaga 1

Information om uppsatsstudie

Vi är två studenter som går sjätte terminen på socionomprogrammet vid Linnéuniversitetet i Växjö. En väsentlig del i vår utbildning är det självständiga examensarbetet, vilken vi just nu arbetar med. Vi vill här ge kort information om vår uppsatsstudie och forskningsetiska principer.

Vi har som övergripande syfte att förstå socialsekreterares uppfattning om det ”goda föräldraskapet”. Syftet är också att förstå hur socialsekreterare hanterar sitt handlingsutrymme i barnavårdsutredningar. Vi önskar att få göra intervjuer med socialsekreterare som arbetar med eller har god kunskap om barnavårdsutredningar. Intervjuerna kommer att kombineras med ett mindre antal vinjetter, vilket totalt kommer att ta omkring 60 minuter. Vi är tacksamma om du möjlighet att ta dig tid och är intresserad av att delta.

Din medverkan är frivillig och som deltagare kan du när som helst avbryta din medverkan i studien eller välja att inte besvara en viss intervjufråga. Deltagarna i studien kommer att ges fiktiva namn i den slutgiltiga uppsatsen. Kommunen kommer inte att namnges, syftet är att försvåra identifieringen. Materialet kommer endast att användas till den färdigställda uppsatsen och kommer att förstöras när det uppnått sitt syfte. Examinator och handledare kan eventuellt komma att få tillgång till materialet.

Har du frågor kring vår studie eller om något i informationen är oklart är du välkommen att kontakta någon av oss.

Med vänliga hälsningar

Tove Bondesson
E-post:
Tel:

Caroline Sir
E-post:
Tel:

Bilaga 2

Vinjett

Familjen Andersson består av Tommy, Annika och deras 7 barn, alla barn är i skolåldern. Ett av barnen har en uttalad men lindrig funktionsnedsättning. Föräldrarna är i medelåldern och har lågavlönade heltidsarbeten. De saknar fullständig grundskoleutbildning, är ”lågt begåvade” och har låg allmänbildning. Föräldrarna har även läs- och skrivsvårigheter. Familjen Andersson är aktuella hos Kronofogden och riskerar avhysning från sitt boende. De har också vid flertalet tillfällen varnats om att elen kan komma att stängas av.

En anmälan från Svanholmskolan inkommer till socialtjänsten. Skolan uppger att de är oroliga för att makarna Andersson inte har tillräcklig förmåga att kunna hjälpa sina barn med diverse hemuppgifter. Dessutom har det vid kontroller hos skolsköterskan visat sig att barnen inte följer den ”normala” utvecklingskurvan rent fysiskt med längd och vikt. Skolan bekymrar sig därför för om barnen får tillräcklig kost hemma. Barnen har hela och rena kläder, men de är slitna och gamla. Detta har lett till att barnen ibland får gliringar från sina klasskamrater.

Barnen är förövrigt glada, pigga och duktiga i skolan. De har många lekkamrater och trivs mycket bra. Föräldrarna är väldigt engagerade i barnen, de är alltid med på föräldramöten, utvecklingssamtal och ser till att barnen kommer i tid. Föräldrarna är också måna om att se till att barnen får göra roliga aktiviteter under skollov och ledigheter. Det råder inga tvivel om att föräldrarna gör allt vad de kan för barnen.

Frågor:

- Hur bedömer du situationen?
- Hur resonerar du kring känslomässig respektive materiell omsorg?

Bilaga 3

Intervjuguide

Inledande frågor

Vad har du för utbildning?

Hur många år har du arbetat som socionom/liknande?

Hur länge har du arbetat på denna arbetsplats?

Vad har du arbetet med tidigare?

Har du aktivt sökt dig till just det här arbetsområdet eller har det blivit en del av jobbet på annat sätt?

Hur lång erfarenhet har du av arbete med barnavårdsutredningar?

Vad tycker du är det bästa med detta jobb?

Kan du någon gång uppleva att arbetet känns tungt? I så fall när och i vilka situationer?

Vilken betydelse anser du att erfarenhet har för hur man handlar i barnavårdsutredningar?

Handlingsutrymme

Vad upplever du styr ditt arbete?

Hur påverkar lagen ditt arbete?

Vilka rutiner och riktlinjer har ni på arbetsplatsen?

Hur påverkas arbetet av politiska nämndbeslut?

Hur upplever du att arbetet har förändrats över tid? Vad har blivit bättre/sämre?

Följdfrågor som kan ge oss svar kring värderingar och normer.

Föräldraskap

Vilka egenskaper tycker du är viktiga att föräldrar har?

Vad innebär det att vara en god moder respektive fader?

Vad är en ”god förälder”?

- Hur kan du se/mäta det?

Hur tror du din syn på föräldraskap påverkar barnavårdsnadsutredningar?

Tycker du att alla är lämpade att utföra barnavårdsutredningar? Varför/varför inte?